

О. О. Казанська,
к. держ. упр., доцент, доцент кафедри правознавства,
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ

АНТИКРИЗОВА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ДЕРЖАВНИЙ АСПЕКТ

O. Kazanska,
Candidate of Science in Public Administration, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Law, Kyiv National University of Culture and Arts

ANTICRISIS DEVELOPMENT STRATEGY OF LOGISTICS INFRASTRUCTURE: STATE ANALYSIS

У статті розглянуто перспективи створення ефективної логістичної інфраструктури в Україні з урахуванням кризових явищ в економіці. Зазначено, що побудова належної логістичної інфраструктури є пріоритетним напрямом подальшого розвитку України як європейської держави. Це обумовлено тим що, Україна має найвищий в Європі потенційний коефіцієнт транзиту, завдяки своєму геополітичному положенню. Визначено вирішальну роль транспортно-логістичних центрів як елементів логістичної інфраструктури, формування яких надає можливість максимізувати прибуток і мінімізувати витрати всіх видів ресурсів кожного учасника товароруху.

Проведено аналіз основних державних документів, які розглядають певні аспекти розвитку логістичної інфраструктури. Зроблено висновок про те, що зараз існує необхідність створення такого документу, в основу якого будуть покладені ключові аспекти проекту "Стратегія та план заходів із забезпечення стабільного функціонування логістичної системи України".

The article analyzes perspectives of creating an effective logistic infrastructure in Ukraine considering crisis phenomena in the economy. It is noted that the construction of proper logistic infrastructure is a priority direction for further development of Ukraine as a European country, especially because it has the highest transit potential in Europe due to its geopolitical situation. The decisive role of transport and logistics centers was determined as elements of logistics infrastructure. Formation of such centers provides an opportunity to maximize profits and minimize costs of all types of resources of each commodity participant.

The analysis of the main state documents that are considering certain aspects of the logistic infrastructure development was conducted. It was concluded that now there is a need to create such document that will be based on the key aspects of such project as "Strategy and plan of measures for ensuring the stable functioning of Ukraine's logistics system".

Ключові слова: логістична інфраструктура, стратегія розвитку, концепція розвитку, транспортно-логістичні центри, єврологістика.

Key words: logistic infrastructure, development strategy, development concept, transport and logistics centers, eurologistic.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ І ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

На сьогодні економічний розвиток України та її регіонів відбувається під впливом такого небезпечного фактору як агресія Російської Федерації стосовно Автономної Республіки Крим і східних регіонів України. Такі дії призвели до зміни логістичної політики основних економічних

агентів, що обумовлено, перш за все, територіальним перерозподілом, небезпечністю користування транспортними шляхами й, по-друге, зменшенням обсягів товароруху і зниженням економічного потенціалу країни в цілому.

Все це потребує від уряду негайного перегляду питань щодо подальшого розвитку логістичної інфраструктури України, які були зазначені в якості пріоритетних напрямків у програмному документі — "Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року".

**АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ,
В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ
ПРОБЛЕМИ**

Останніми роками питання розвитку логістичної інфраструктури України стають першочерговими при вирішенні низки економічних проблем. Це обумовлено, перш за все, тим що, Україна має найвищий в Європі потенційний коефіцієнт транзиту, завдяки своєму геополітичному положенню в Євразії між Росією, Центральною Азією та Європою, з досить розвинутою мережею шляхів сполучення. При цьому формування транспортно-логістичних центрів, а надалі і транспортно-логістичних кластерів, дозволяє в підсумку максимізувати прибуток і мінімізувати витрати всіх видів ресурсів кожного учасника товароруку. Тому надзвичайно актуальними є наукові дослідження процесів побудови належної логістичної інфраструктури як засобу забезпечення конкурентоспроможності країни, створення умов для залучення інвестицій в галузь з метою досягнення певного рівня розвитку.

Темі розвитку логістичної інфраструктури присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних вчених і фахівців, таких, як Д.Дж. Бауерсокс [1], М.Ю. Григорак [2], С.І. Дорогунцов [3], Є.В. Крикавській [4], М.А. Окландер [5], О.М. Сумець [6] та інші. Однак непередбачені події, які виникли в Україні, потребують від фахівців перегляду основних питань і розробки пропозицій для прийняття негайних рішень відносно розвитку належної інфраструктури і зміни акценту на європейську орієнтацію економіки країни.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення державної політики розвитку логістичної інфраструктури з урахуванням сучасних змін, які відбуваються в Україні.

**ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ
ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ
ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ**

Сучасний стан розвитку логістичної інфраструктури України викликає необхідність переглянути існуючі державні програми розвитку економіки з урахуванням сучасних тенденцій.

Так, 6 серпня 2014 року Кабінет Міністрів України затвердив Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року, в якій одним із пріоритетних напрямків було визначено забезпечення розвитку інфраструктури міст, що передбачає:

— підтримку розроблення містобудівної документації для населених пунктів (зонінг, детальні плани територій) та приміської зони, проєктів транспортної та іншої інфраструктури, які відповідають пріоритетам та інтересам окремих міст відповідно до стратегій їх розвитку (кільцеві автомобільні дороги і автостоянки навколо міст, винесення промислових зон, змішане планування районів за типом "житло — робота — освіта — соціальна інфраструктура" тощо);

— залучення інвестицій у будівництво та (або) реконструкцію вулично-дорожньої мережі, інженерної та соціальної інфраструктури міст;

— підтримку формування на основі наявних потужностей науково-дослідних та освітніх установ (закладів) міст інноваційної інфраструктури, зокрема утворення технополісів, технопарків, центрів трансферу технологій для підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності економіки міст;

— забезпечення інфраструктурних зв'язків, які сприятимуть наближенню великих міжнародних та національних транспортно-пересадкових вузлів до віддалених регіонів і міст;

— сприяння утворенню центрів для надання адміністративних та інших послуг населенню і суб'єктам господарювання;

— удосконалення нормативно-правової бази щодо визначення повноважень органів місцевого самоврядування з питань здійснення контролю за провадженням містобудівної діяльності [7]".

Цікавим для нашого дослідження можна вважати схвалені Радою з питань співробітництва між Україною і Європейським Союзом план дій "Україна — Європейський Союз". Саме в ньому визначено необхідність розвитку усіх видів транспорту (автомобільного, залізничного, авіаційного, морського та водного), зазначені джерела фінансування та основні напрямки входження України до європейських економічних та соціальних структур [8].

У проєктах єврологістики важливе місце належить Україні, що пов'язано з її надзвичайно вигідним транзитним становищем. Про це свідчить високий серед країн Європи транзитний рейтинг (3,75 балів — за розрахунками британського інституту Rendell). Фахівці визначають такі напрями участі України в Європейській транспортно-логістичній інтеграції:

- 1) Міжнародні транспортні коридори ПЕК (англ. — РВС);
- 2) трансконтинентальні транспортні коридори (ТКТК) (англ. — ТСТС);
- 3) пан'європейські транспортні зони;
- 4) міжнародні логістичні термінали (або центри) (МЛТ) (англ. — ІLT).

З метою визначення пріоритетних напрямків подальшого розвитку пан'європейської транспортно-логістичної системи до 2020 р. і удосконалення сполучення між країнами ЄС було створено групу фахівців з питань транс'європейських транспортних мереж у складі представників 25 країн-членів ЄС, 28 країн-сусідів і ряду банків.

Головною метою групи стало встановлення обмеженого числа пріоритетних проєктів, що розміщені на основних коридорах, по яких здійснювати великі обсяги перевезень між країнами розширеного ЄС і сприяння зв'язків ЄС з сусідніми країнами, розвиток міжнародного туризму та міжнародної торгівлі, враховуючи екологічні потреби.

Результатом роботи групи стала доповідь — "Транспортні мережі для миру та розвитку", в якій було визначено:

- 1) розширення транспортних зон від Атлантики до Чорного і Каспійського морів;
- 2) створення транс'європейських транспортних осей, які перетинають всю Європу;
- 3) утворення мультимодальних повідомлень транспортних коридорів з морськими шляхами через порти;
- 4) визначення найважливіших проєктів розвитку транспортної інфраструктури Європи.

Вони характеризуються найбільшими транспортними та туристичними потоками їх реалізація повинна узгоджуватися з принципами інтермодальності і дозволить значно економити час шляхом зменшення перевантаження автодоріг і поліпшення функціонування залізниць [9].

У напрямку території України проходять 2 коридори Транс'європейської транспортної мережі: Коридор Рейн — Дунай проходить у сполученні через водні шляхи Майну та Дунаю, з важливим відгалуженням від Мюнхена до Праги, Жиліни, Кошице та до українського кордону; Середземноморський коридор, який пролягає від Піренейського півострова у напрямку угорсько-українського кордону.

Приєднання України до Транс'європейської транспортної мережі стало результатом послідовної наполегливої роботи Міністерства інфраструктури.

Таблиця 1. Аналіз державних документів стосовно розвитку логістичної інфраструктури

Державний документ	Дата схвалення	Функціональна область логістики	Об'єкт логістичної інфраструктури	Основні заходи
Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 р.	06.08.2016	транспортна розподільча	транспортно-дорожня інфраструктура інфраструктура малих міст	1) реалізація державних інфраструктурних проєктів, спрямованих на посилення міжрегіональної та внутрішньорегіональної інтеграції; 2) розвиток транскордонного співробітництва, подальшого поглиблення співпраці в рамках єврорегіонів та активізації роботи з розширення сфер такого співробітництва, ліквідації інфраструктурних перешкод та сприяння провадженню спільної підприємницької діяльності прикордонних регіонів у сфері малого і середнього бізнесу
План дій «Україна - Європейський Союз»	12.02.2005	транспортна	автомобільний транспорт залізничний транспорт авіаційний транспорт морський та внутрішній водний транспорт	1) розвиток транспортної інфраструктури; 2) розвиток Пан'європейських коридорів і зон, а також участь у програмі ТРАСЕКА; 3) розвиток державно-приватного партнерства; 4) забезпечення державного фінансування деяких транспортних об'єктів; 5) підвищення якості міжнародних перевезень; 6) сприяння мультимодальним перевезенням; 7) організація співдружності залізниць; 8) створення ефективної моделі двосторонніх авіаційних угод; 9) набуття статусу повноправного члена в Європейських спільних авіаційних владах (JAA); 10) реструктуризація державних портів; 11) імплементація конвенції Міжнародної морської організації (ІМО); 12) сприяння розвитку Дунаю
Стратегічний план розвитку автомобільного транспорту та дорожнього господарства на період до 2020 року	21.12.2015	транспортна	автомобільний транспорт	1) удосконалення механізмів державного управління галуззю; 2) формування логістичних центрів та мультимодальних перевезень; 3) покращення якості транспортних послуг; 4) запровадження сучасної технології будівництва, облаштування та обслуговування доріг
Концепції Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2023 року	24.02.2016	транспортна	авіаційний транспорт	1) приведення інфраструктури авіаційного транспорту у відповідність міжнародними стандартами
Стратегія та план заходів із забезпечення стабільного функціонування логістичної системи України	17.11.2017	транспортна розподільча	автомобільний транспорт залізничний транспорт морський транспорт	1) реалізація логістичного потенціалу України; 2) посилення мультимодальності та взаємозв'язків; 3) впровадження, модернізація та розширення ефективних та енергоефективних технологій на вантажному автотранспорті; 4) покращення рівня логістичних послуг на транспорті; 5) спрощення процедур торгівлі.

До цього часу ці транспортні коридори закінчувалися на українському кордоні з країнами ЄС. Відтепер коридор Рейн — Дунай і Середземноморський коридор включають територію України і відкривають великі перспективи широкомасштабної міжнародної співпраці з розвитку мультимодальних перевезень між Європою та Азією, закріплюють за Україною статус країни-транзитера.

Зазначимо, що на сьогодні згідно з цими документами передбачається розробка територіальної схеми ПЕК і ТКТК в Україні і мережі логістичних центрів у системі міжнародних транспортних коридорів України.

Саме розвитку автомобільного транспорту приділяється особлива увага і в наступному документі — "Стратегічний план розвитку автомобільного транспорту та дорожнього господарства на період до 2020 року" [10].

Наступним кроком щодо розвитку логістичної інфраструктури можна вважати Концепцію Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2023 року. У цьому документі визначено основні шляхи щодо стабільного розвитку авіаційної галузі, приведення інфраструктури авіаційного транспорту у відповідність з міжнародними стандартами, забезпечення набуття Україною статусу транзитної держави з урахуванням її унікального географічного розташування [11].

На нашу думку, дуже важливим кроком у цьому напрямку стала презентація проєкту "Стратегія та план за-

ходів із забезпечення стабільного функціонування логістичної системи України", яка відбулася 17 листопада 2017 року за підтримкою Світового Банку. У заході взяв участь Міністр інфраструктури України Володимир Омелян, Директор у справах України, Білорусі та Молдови Сату Хакконен (World Bank), очільник "Укрзалізниці" Євген Кравцов, керівник Офісу підтримки реформ при Міністерстві інфраструктури Олександра Клітіна, представники експертного середовища, громадськості тощо [12].

У ході презентації було визначено основні проблеми розвитку інфраструктури країни, а саме:

— скорочення продуктивності парку важкого вантажного автотранспорту;

— скорочення торгівлі і транзиту внаслідок російських санкцій;

— зменшення обсягів транзиту через Росію після 2013 року;

— зменшення обсягів транзиту всіма видами транспорту після 2004 року;

— зменшення обсягів залізничних транзитних перевезень у 2008 — 2016 рр.;

— падіння обсягів морських транзитних перевезень у 2012 — 2015 рр.

Результатом проведення цього заходу стало розробка логістичної стратегії розвитку інфраструктури України. Загальна мета цієї стратегії полягає у такому:

- реалізація логістичного потенціалу України;
- посилення мультимодальності та взаємозв'язків;
- впровадження, модернізація та розширення ефективних та енергоефективних технологій на вантажному автотранспорті;

- покращення рівня логістичних послуг на транспорті;
- спрощення процедур торгівлі.

Аналіз основних документів наведено у наступній таблиці (табл. 1).

Отже, не дивлячись на кризові явища в економіці країни, уряд звертає особливу увагу щодо побудови належної інфраструктури. Однак багата кількість документів у цьому напрямі потребує систематизації й узагальнення.

Саме тому існує необхідність підготовки такого стратегічного документа, розробленого відповідно до європейських стандартів, з урахуванням впливу таких світових тенденцій просторового розвитку, яких не уникнути і Україні.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

1. Сучасна ситуація, що склалася в Україні, потребує негайного втручання держави в найважливіші сфери економіки. До такої сфери відноситься логістична інфраструктура, розвиток якої впливає на економічний стан країни в цілому.

2. Державне втручання у розвиток логістичної інфраструктури визначено у багатьох документах, а саме: "Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року", план дій "Україна — Європейський Союз", "Стратегічний план розвитку автомобільного транспорту та дорожнього господарства на період до 2020 року", "Концепція Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2023 року" та багато інших. Однак необхідно створення узагальнюючого документа, в якому потрібно визначити вирішальну роль логістичної інфраструктури в розвитку економіки країни, враховуючи складну політичну й економічну ситуацію в Україні.

3. Доведено, що в основу побудови державної стратегії розвитку логістичної інфраструктури необхідно покласти ключові аспекти проекту "Стратегія та план заходів із забезпечення стабільного функціонування логістичної системи України", в якому визначена її вирішальна роль у подальшому розвитку України як європейської держави.

Література:

1. Бауэрсокс Д.Дж. Логистика: Интегрированная цепь поставок / Д. Бауэрсокс, Д. Клосс / Пер. с англ. Барышниковой Н.Н., Пинскера Б.С. / Изд. 2-е. — ОЛИМП-Бизнес.: 2008. — 640 с.

2. Григорак М.Ю. Логістична інфраструктура: конспект лекцій / М.Григорак, Л. Костюченко, О.Соколова; Нац. авіац. ін-т. — К.: Автограф, 2010. — 189 с. — Бібліогр.: 87 назв. — укр.

3. Дорогунцов С.І. Розміщення продуктивних сил України: навч.-метод. посібник для сам. вивч. дисципліни / С. Дорогунцов, Ю. Пітюренко та ін. — К.: КНЕУ, 2000. — 364 с.

4. Крикавський Є.В. Логістичне управління / Є. Крикавський. — Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2005. — 683 с.

5. Окландер М.А. Логістика: Підручник з грифом МОН України (лист № 1.4/18-г-1316 від 25.07.2007 р.) / М. Окландер. — К.: центр учбової літератури, 2008. — 346 с.

6. Сумець О.М. Логістична інфраструктура: теоретичний аспект / О. Сумець, Т. Бабенкова; Харк. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. П. Василенка. — К.: Хай-Тек Прес, 2010. — 46 с. — (Препр.). — Бібліогр.: 26 назв. — укр.

7. Про затвердження державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (Постанова від 6 серпня 2014 р. № 385) / Кабінет Міністрів України. — Офіц. вид. — К., 2014. — 12 с.

8. План дій "Україна — Європейський Союз" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_693/page

9. Смирнов І.Г. Логістика туризму: навч. посіб. / І. Смирнов. — К.: Знання, 2009. — 444 с.

10. Стратегічний план розвитку автомобільного транспорту та дорожнього господарства на період до 2020 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mtu.gov.ua/documents/358.html>

11. Концепція Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2023 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/files/Державна%20цільова%20програма%20розвитку%20аеропортів%20до%202023%20року.pdf>

12. Відбулась презентація Логістичної стратегії, розробленої для України за підтримки Світового Банку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/29295.html>

References:

1. Baujersoks, D.Dzh. and Kloss, D. (2008), Logistika: Integrirovannaja cep' postavok [Logistics: Integrated Supply Chain], 2nd ed, OLIMP-Biznes, Moscow, Russia.

2. Grigorak, M.Ju. Kostiuhenko, L. and Sokolova, O. (2010), Lohistychna infrastruktura: konspekt lektzij [Logistics infrastructure: lecture notes], Nats. aviats. in-t.: Avtohrad, Kyiv, Ukraine.

3. Dorohuntsov, S. and Pitiurenko, Yu. (2000), Rozmischennia produktyvnykh syl Ukraini. Navch.-metod. posibnyk dlia sam. vyvch. dystsypliny [Placing productive forces in Ukraine. Teaching method. manual for yourself. learn discipline], KNEU, Kyiv, Ukraine.

4. Krykavs'kyj, Ye.V. (2005), Lohistychne upravlinnia [Logistic management], Vyd-vo NU "L'viv's'ka politekhnika", Lviv, Ukraine.

5. Oklander, M.A. (2008), Lohistyka: Pidruchnyk [Logistics: Textbook], Tsentru uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

6. Sumets', O. and Babenkova, T. (2010), Lohistychna infrastruktura: teoretychnyj aspekt [Logistics infrastructure: Theoretical aspect], Khaj-Tek Pres, Kyiv, Ukraine.

7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), "Resolution "On approval of the state strategy of regional development for the period up to 2020", Ofitsijnyj visnyk Ukrainy, p. 12.

8. Legislation of Ukraine (2017), "Action Plan "Ukraine — European Union", available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_693/page (Accessed 11 December 2017).

9. Smyrnov, I.H. (2009), Lohistyka turizmu [Logistics of tourism], Znannia, Kyiv, Ukraine.

10. Ministry of Infrastructure of Ukraine (2015), "Strategic Plan of road transport and road facilities for the period until 2020", available at: <https://mtu.gov.ua/documents/358.html> (Accessed 11 December 2017).

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine "On approval of the concept of the state target program for the development of airports for the period until 2023", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/126-2016-%D0%BF> (Accessed 11 December 2017).

12. Ministry of Infrastructure of Ukraine (2017), "A presentation of the Logistics Strategy developed for Ukraine with the support of the World Bank was held", available at: <https://mtu.gov.ua/news/29295.html> (Accessed 11 December 2017).

Стаття надійшла до редакції 12.12.2017 р.